

УДК 811.111+811.161.2]'25'373.46:355

УКРАЇНЬСЬКА ВІЙСЬКОВА ЛЕКСИКА У ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ ВІЙСЬКОВИХ ТЕКСТІВ

Олена Панченко

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
кафедра перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців
пр. Науки, 72, кімн. 1314, 49000, Дніпро, Україна*

тел.: 056 374 98 86

ел. пошта: epanchenko2017@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2217-5613>

У статті порушено проблему функціонування українськомовної військової лексики в умовах повномасштабних бойових дій. Загальна милітаризація суспільства, спричинена виникненням та зростанням збройних конфліктів на міжнародному рівні та в Україні зокрема, загострює проблему вивчення розвитку професійної мови військової галузі. Цей інтерес також пояснено тим, що військові реалії стають неодмінною складовою частиною повсякденного життя та спілкування не лише військових, а й звичайних громадян, пронизуючи мову різних галузей соціального життя та відображаючи актуальні проблеми, пов'язані з оборонною справою. Актуальність обраної теми зумовлена тим, що на цьому етапі розвитку суспільства військова термінологія значно поповнилася новою лексикою і широко використовується не лише в професійному військовому спілкуванні, але й у повсякденній комунікації. У зв'язку з цим потреба в точному та адекватному перекладі англословної милітарної лексики має вирішальне значення для ефективного міжнародного військового співробітництва. Військову лексику поставили у фокус досліджень В. Балабін, М. Білан, Ю. Зацний та ін. Значна кількість наукових праць зосереджена на перекладі військової лексики у масмедійних текстах. Перекладацький аспект військової термінології безпосередньо у військових документах недостатньо досліджений, тому перекладачі, які застосовують універсальні моделі до специфічних військових текстів, повинні зосередитися насамперед на дотриманні військового стилю та правильному передаванні іншомовних реалій. Метою статті є дослідження англійської милітарної лексики у військовій документації та особливості її перекладу українською мовою. Для досягнення поставленої мети потрібно дослідити поняття військової лексики в сучасній термінології; з'ясувати структуру військової термінології; встановити особливості перекладу військової та військово-технічної термінології; схарактеризувати спеціальну лексику в милітарних текстах. У військовому перекладі точність має вирішальне значення, оскільки перекладений матеріал є основою для прийняття важливих рішень, проведення військових операцій тощо. Тому правильний переклад військового матеріалу вимагає не тільки точного передавання змісту матеріалу, але й ретельного передавання його структурної форми, порядку викладу та багатьох інших елементів, які можуть вважатися непотрібними та формальними, але мають велике значення для військового фахівця. Наприклад, у бойових документах це порядок розташування пунктів і підпунктів, їх позначення (арабськими цифрами або латинськими літерами), точність дат і часу, координат, географічних назв, номерів і назв частин і підрозділів та інших даних. Отже, сучасна військова термінологія в українській та англійській мовах інтенсивно розвивається та вдосконалюється, відображаючи стан військової науки.

Ключові слова: військова лексика, переклад, перекладацькі трансформації.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ufll.2026.21.5155>

Формулювання проблеми. У статті порушено проблему функціонування українськомовної військової лексики в умовах повномасштабних бойових дій. Загальна милітаризація суспільства, спричинена виникненням та зростанням збройних конфліктів на міжнародному рівні та в Україні зокрема, загострює проблему вивчення розвитку професійної мови військової галузі. Цей інтерес також пояснено тим, що військові реалії стають неодмінною частиною повсякденного життя та спілкування не лише військових, а й звичайних громадян, пронизуючи мову різних галузей соціального життя та відображаючи актуальні проблеми, пов'язані з обороною.

ною справою. Проблема пошуку українських відповідників англійських військових лексем пов'язана з низкою екстралінгвальних (відповідні поняття, специфічні реалії тощо) та суто лінгвальних (фонетична адаптація, граматична структура тощо) чинників. **Актуальність обраної теми** зумовлена тим, що на сучасному етапі розвитку суспільства військова термінологія значно поповнилася новою лексикою і широко використовується не лише у професійному військовому спілкуванні, але й у повсякденній комунікації. У зв'язку з цим потреба в точному та адекватному перекладі англійської мовної літератури має вирішальне значення для ефективного міжнародного військового співробітництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Військову лексику поставили у фокус досліджень В. Балабін [1], М. Білан [2], Ю. Зацний [8], І. Литовченко [14], В. Лісовський [15], В. Попелюк, О. Наумов [20] та ін. У роботі «Особливості перекладу військової термінології» М. Сокаль та інші зазначають, що «військовий переклад привертає увагу багатьох вчених у всьому світі з початку ХХ століття, що викликано значним технологічним прогресом, появою нової зброї, зростанням кількості й масштабів військових угод, альянсів, переміщенням зброї між країнами, обміном військовим досвідом, спільними військовими навчаннями тощо» [18, с. 175]. У підручнику «Основи військового перекладу» В. Балабін визначає військову термінологію як «особливий вид спеціальної лексики» [1]. Ця особливість зумовлена специфічною комунікативно-функційною спрямованістю, яка пояснюється перетином двох функційних стилів мови – офіційно-ділового та науково-технічного. **Значна кількість наукових праць** зосереджена на перекладі військової лексики у масмедійних текстах (див. зокрема роботи 13, 17, 19). Під час використання англійської термінології у військових документах, написаних українською мовою, доцільно дотримуватися рекомендацій, сформульованих у працях українських мовознавців Т. Кияка [10] та О. Ковтун [11 : 81]:

- 1) у перекладі слід використовувати терміни, затверджені відповідними національними стандартами;
- 2) перекладач повинен враховувати науково-технічну галузь, до якої належить термін, що перекладається;
- 3) якщо у вихідному тексті трапляється термін, якого немає в науково-технічному словнику, перекладач повинен звернутися до довідкової літератури або проконсультуватися з фахівцями для вибору еквівалентного перекладу;
- 4) під час перекладу слід уникати використання синонімів термінів;
- 5) якщо у вихідному тексті виявлено смислові помилки, пов'язані з написанням термінів, перекладач зобов'язаний надати переклад, який відповідає вихідному тексту, вказати на помилку у виводі та навести правильний варіант;
- 6) терміни, які є іншомовними для мови перекладу, повинні бути збережені в перекладі та взяті в дужки;
- 7) латинські назви не перекладаємо і залишаємо в оригінальному тексті;
- 8) терміни не можуть бути довільно скорочені;
- 9) імена повинні залишатися в оригінальній формі;
- 10) одиниці фізичних величин та спеціальні позначення повинні відповідати технічним стандартам.

Виокремлення раніше не з'ясованих частин загальної проблеми. Перекладацький аспект військової термінології безпосередньо у військових документах недостатньо досліджений, тому перекладачі, які застосовують універсальні моделі

до специфічних військових текстів, повинні зосередитися насамперед на дотриманні вимог побудови саме таких текстів та правильному передаванні іншомовних реалій.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження англійської мілітарної лексики у військовій документації та особливості її перекладу українською мовою.

Для досягнення поставленої мети потрібно розв'язати таке коло *завдань*:

- дослідити поняття військової лексики в сучасній термінології;
- визначити особливості перекладу військової та військово-технічної термінології;
- схарактеризувати спеціальну лексику в мілітарних текстах.

Матеріалом цього дослідження стали 300 військових лексем, дібраних зі статей BBC, та з військових текстів Інтернет-джерел.

Виклад основного матеріалу дослідження. У фокусі нашого дослідження – спеціальна лексика, що функціонує у військовій галузі суспільства. У загальному розумінні, військовий термін – стійка одиниця синтетичної або аналітичної номінації, яка закріплена в системі понять певної галузі військової справи і обмежена спеціальною галуззю вживання в значенні, суворо регламентованому його визначенням. Але не вся військова лексика є суто термінологічною. Д. Василенко військову лексику поділяє на три основні групи: військову термінологію, військово-технічну термінологію та емоційно забарвлену військову лексику. У розумінні військового терміна автор виходить з лінгвістичного уявлення про терміни як слова і словосполучення спеціальної (наукової, технічної тощо) мови, які створені або запозичені для точного виявлення спеціальних понять і позначень спеціальних предметів у певній галузі знань [3].

Військова лексика – це «сукупність лексики, яка відображає різні військові поняття і використовується в загальному та спеціалізованому спілкуванні» [6]. Військова термінологія «використовується для позначення понять, пов'язаних з військовою справою, збройними силами, методами ведення військових операцій та іншими аспектами військової діяльності» [19: 58]. Вона є упорядкованою сукупністю військових термінів, що відображають понятійний апарат військової науки і стосуються форм і способів ведення війни, стратегічного застосування збройних сил та оперативного-тактичного застосування з'єднань, частин і підрозділів, їхньої організації, озброєння і технічного оснащення.

Військові документи в широкому розумінні, з якими доводиться мати справу перекладачам, зазвичай охоплюють військову художню літературу, військово-публіцистичні та військово-політичні матеріали, військово-наукові та військово-технічні матеріали та військово-адміністративні акти (різноманітні військові документи) [12 : 10]. До військових матеріалів належать науково-технічні матеріали та адміністративні акти, що стосуються життя і діяльності збройних сил та військових установ. Військова художня література, військова публіцистика та військово-політичні матеріали є військовими лише за своєю спрямованістю та тематикою і мають по суті ті самі характеристики, що й усі суспільно-політичні, публіцистичні та художні тексти. У військових джерелах наявна певна кількість змінних і стійких словосполучень, характерних лише для спілкування у військовій галузі і, численної військової номенклатури, що вживається лише у військових джерелах, спеціальних скорочень і символів, а також синтаксичних (особливо у військових документах) аббревіатур широке використання клішованих фраз, що відрізняється від інших джерел. Все це пов'язано зі специфічними функційним навантаженнями, які характеризують комунікацію у військовій галузі і, такими як стислість, ясність і конкретність, точність

і чіткість, що гарантують логічний порядок думок, зв'язність композиції, чітке відокремлення однієї думки від іншої, легкість сприйняття переданої інформації [7].

У військовому перекладі точність має вирішальне значення, оскільки перекладений матеріал є основою для прийняття важливих рішень, проведення військових операцій тощо. Тому правильний переклад військового матеріалу вимагає не тільки точного передавання змісту матеріалу, але й ретельного передавання його структурної форми, порядку викладу та багатьох інших елементів, які можуть вважатися непотрібними та формальними, але мають велике значення для військового фахівця. Наприклад, у бойових документах це порядок розташування пунктів і підпунктів, їх позначення (арабськими цифрами або латинськими літерами), точність дат і часу, координат, географічних назв, номерів і назв частин, і підрозділів та інших даних.

Стиль мілітарі-матеріалів не є однорідним. У військових матеріалах простежуються дві тенденції. Є виклад матеріалу сухою, офіційною, канцелярською мовою, яка використовує громіздкі, нерідко архаїчні фрази і синтаксис, і є виклад матеріалу простою, розмовною, навіть фамільярною мовою.

Остання тенденція спостерігається переважно у військових та військово-технічних матеріалах для молодшого офіцерського та сержантського складу. Ця тенденція пов'язана насамперед із прагненням зробити офіційні юридичні документи та важкі технічні тексти більш зрозумілими для багатьох військовослужбовців. З цієї причини багато військово-публіцистичних текстів містять пояснювальні ілюстрації, таблиці, графіки та діаграми, які допомагають донести до читача суть викладених питань. У всіх випадках перекладач повинен намагатися передати текст оригіналу, використовуючи стиль викладу відповідного українського військового матеріалу, а будь-яка надмірна образність або жаргонізми в тексті оригіналу зазвичай передаються нейтральними відповідниками української мови, оскільки вони не притаманні україномовному матеріалу [7: 98].

Військові документи містять спеціальну термінологію, частина з якої є складною. Тому перекладачеві необхідно усунути двозначність і перекласти точно. У перекладацькій практиці доцільно розрізняти випадки, коли в словнику є альтернативний варіант написання слова, і випадки, коли слово частково або повністю відсутнє в словнику. У першому випадку перекладачеві доводиться вибирати один відповідний варіант вихідного слова з декількох слів у словнику. Для цього перекладач повинен точно визначити лексико-семантичний варіант слова і вибрати відповідний варіант зі словника. Якщо еквівалентний варіант для вихідного слова відсутній у словнику, перекладач повинен спочатку точно визначити, що означає полісема, і перекласти її, використовуючи один з варіантів. Перекладачі повинні враховувати структурні, лексичні та семантичні відмінності між англійською та українською мовами. Оскільки лексика тісно пов'язана з граматику, під час перекладу нерідко змінюється і лексика, і граMATика [4].

Перекладачеві не завжди доводиться мати справу лише зі словниковими варіантами. Іноді словник може не містити деяких багатозначних слів або взагалі не містити жодного словникового варіанта слова. Тому перекладачам доводиться вдаватися до різних трансформацій, щоб якомога точніше і лаконічніше пояснити значення термінів іншими мовами.

Під час перекладу військової термінології з англійської мови українською важливо враховувати труднощі, викликані відмінностями в граматичній структурі мов, багатозначністю термінів, неоднорідністю сучасних терміносистем і складно-

шами, пов'язаними з розвинутою системою скорочень і аббревіатур [13 : 191].

Помилкові переклади трапляються внаслідок неправильного уналежнення терміна до однієї з уже згаданих груп або вибору невідповідного методу перекладу. Наприклад, термін *warrant officer* транскрибовано та перекладено. Однак, перекладач, обізнаний з обов'язками певного військового, міг би замінити термінологічно еквівалентним фельдфебелем (для армії та військово-повітряних сил) або кондуктором (для військово-морського флоту). Це особливо актуально, оскільки, наприклад, німецький еквівалент *Porterreeunteroffizier* є в англо-німецькому словнику, але в українському перекладі завжди перекладається як фельдфебель. Щоб уточнити варіанти перекладу, іноді корисно дізнатися, як цей термін перекладається іншими мовами [5].

В англійських військових документах зазвичай використовують: перформативні іменники (*order* – наказ, *instruction* – розпорядження, *directive* – директива тощо); перформативні дієслова в теперішньому часі (*to assign*, *to establish*, *to inform*, *to provide*) та після модального дієслова **shall**, яке виражає волю, **наказ, розпорядження** адресата, наприклад:

The Under Secretary of Defense (Comptroller) shall provide information to DoD components [21].

Заступник міністра оборони (контролер) надає інформацію компонентам Міністерства оборони.

Nothing in this Directive shall detract from, nor be construed to conflict with, the authorities and responsibilities of the Combatant Commanders [20].

Ніщо в цій Директиві не повинно применшувати повноваження та обов'язки бойових командирів і не тлумачитися як суперечливі їм.

Також доволі характерним для англомовних військових нормативних документів є застосування модальності облігатива, наприклад:

In applying this standard, commanders and managers must take account of the mission [23].

Застосовуючи цей стандарт, командири та керівники повинні враховувати місію.

Загальноживані дієслова, що входять до складу військової лексики, набувають специфічних значень (наприклад: *to detail (for duty)* – призначати в наряд; *to develop (a position)* – розвідувати оборону; *to mount (an attack)* – переходити в наступ).

На основі аналізу наукових досліджень у галузі військової лексики в англійській мові, її поділяють на такі дві групи.

1. Військово-прикладна термінологія:

- а) офіційні / юридичні терміни (наприклад, *barreled weapon* – ствольна зброя);
- б) нестатутні терміни: терміни, що вживають в усному мовленні військовослужбовців та в певній військовій літературі, але не є офіційно визнаними (напр., *heavy bomber* – важкий бомбардувальник).

2. Емоційно забарвлені лексеми, які зазвичай є стилістичними синонімами відповідного військового терміна (напр., *guerrilla warfare* – партизанська війна, *fuel tank* – паливний бак, *frigate* – сторожовий корабель, *footmarch* – марш-кидок, *escort ship* – корабель конвою) [10 : 56].

Ще однією характерною рисою військової терміносистеми є наявність великої кількості скорочень (складники аббревіатури: *how* – *howitzer*, *himad* – *high-to-medium-altitude air defense*; ініціальні аббревіатури: *JTF* – *join task force*; **мішані аббревіатури**: *heat* – *high explosive antitank*).

Розглянемо деякі приклади перекладів військових текстів та проаналізуємо методи перекладу військових термінів: калькування, транскрипція, еквівалентний переклад, описовий переклад та експлікація [16].

The internal ballistics characteristics of barreled weapon depend on chemical composition of propelling charge, its burning velocity, powder grains size and shape and confinement. The length of barrel and chamber volume, are also influenced the features [6].

Внутрішні балістичні характеристики ствольної зброї залежать від хімічного складу порохового заряду, швидкості його горіння, розміру і форми порохових зерен та їх утримання. Довжина ствола та об'єм камори також впливають на характеристики.

Аналізуючи переклад, можна побачити, що термін «barreled weapon» був перекладений за допомогою еквівалентного перекладу. Адже слово «barreled» перекладається як «бочкоподібний». У цьому випадку необхідно знайти правильний еквівалент у військовому словнику. Термін «propelling charge» перекладено за допомогою описового перекладу. Якщо перекласти цей термін, наприклад, методом калькування, то сенс речення втрачається. Термін «confinement» перекладається за допомогою експлікації. У цьому випадку лексична одиниця мови оригіналу замінена словосполученням, яке передає її значення. У запозиченому перекладі термін «confinement» означає ‘ув’язнення’ або ‘обмеження’, що не відповідає контексту речення. «The length of barrel» перекладено за допомогою методу калькування.

Close to the muzzle, the out flowing gases have a much higher velocity than the projectile; consequently, they overtake and pass the projectile [6].

Поблизу дульного зрізу, порохові гази мають набагато більшу швидкість, ніж снаряд, тому вони обганяють снаряд і проходять повз нього.

Термін «muzzle» перекладений описовим перекладом, щоб читачі могли зрозуміти, про що йдеться в тексті. Адже слово «muzzle» буквально означає ‘дуло’. Словосполучення «out flowing gases» перекладено методом **еквівалентного перекладу**. Еквівалентний переклад знайдено у військових словниках. Цей переклад краще відповідає контексту речення.

There are three basic types of operation for semiautomatic and automatic small arms – gas operation, recoil operation, and blow back operation [22].

Напівавтоматична та автоматична стрілецька зброя має три основні типи спрацьовування – принцип відведення порохових газів, принцип використання сили віддачі та принцип використання віддачі затвору.

Термін «small arms» перекладено за допомогою методу еквівалентного перекладу. У цьому випадку необхідно звернутися до військових словників, щоб знайти еквівалент слова «small». Терміни «gas operation», «recoil operation» та «blow back operation» **перекладені за допомогою описового перекладу. Це зроблено для уточнення значення фраз.**

Hammer or, in some cases, the bolt itself is held in a cocked position by a piece called the sear [24].

Молоток або, в деяких випадках, сам затвор утримується у зведеному положенні за допомогою деталі, яка називається шептало.

Термін «cocked position» **перекладено за допомогою методу калькування. Такий переклад передає правильне смислове значення речення. Термін «sear» перекладено за допомогою методу еквівалентного перекладу. Саме слово означає ‘автоматичний спуск’ або ‘спусковий важіль’, але за допомогою «військового сленгу»**

військові словники пропонують лише такий еквівалент, як «шептало».

Antitank guided mortar projectile is called a “firing bomb mortars” because it fires by missiles [6].

Протитанковий керований мінометний снаряд називають «бомбометом», тому що він стріляє ракетами.

Термін «antitank guided mortar projectile» перекладено за допомогою калькування. Термін «firing bomb mortars» перекладено методом еквівалентного перекладу та вилучення для більш зрозумілого значення цього терміна.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, сучасна військова термінологія в українській та англійській мовах інтенсивно розвивається та вдосконалюється, відображаючи стан військової науки. Оскільки військові знання є багатогранними, аналізована термінологія характеризується міждисциплінарними ознаками. Військова лексика, зокрема військово-прикладна термінологія та емоційно забарвлені лексеми, характеризується чіткістю, лаконічністю та здатністю обслуговувати військову галузь, актуалізується в неспеціалізованих жанрах (військова публіцистика, військово-наукова комунікація, військово-дидактична комунікація, настанови, нормативні акти, зокрема накази, директиви, розпорядження, інструкції документи), які актуалізуються. Способи перекладу військових термінів у військових документах охоплюють калькування, транскрипцію, еквівалентний переклад, описовий переклад та експлікацію. Найчастіше військові терміни та аббревіатури перекладають методами еквівалентного перекладу та калькування, найрідше – методом транскодування.

Військові документи містять спеціальну термінологію, частина з якої є складною. Тому перекладачам необхідно усунути двозначності та перекласти їх точно. Під час перекладу військової термінології з англійської мови українською важливо враховувати труднощі, викликані відмінностями в граматичній структурі мов, можливістю термінологічної неоднозначності, неоднорідністю сучасних термінологічних систем і складністю, пов'язаною з розвиненою системою аббревіатур і скорочень.

Список використаної літератури

1. Балабін В. В. Теоретичні засади військового перекладу в Україні : монографія. Київ : Логос, 2018. 492 с.
2. Білан М. Б. Лексико-семантичні проблеми військового перекладу / редкол. : М. Б. Білан (гол. ред.) Київ : Логос, 2010. 244 с.
3. Василенко Д. В. Еволюційні зрушення англомовного військового фразеологічного фонду. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації. Германські мови.* 2020. № 4. Т. 31 (70). Ч. 2. С. 9–15.
4. Вергун Л. І. Перекладна взаємовідповідність англійської та української освітньої лексики : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ., 2004. 20 с.
5. Гушул Р. В. Особливості перекладу військової термінології з англійської мови на українську. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології.* 2017. № 1. С. 12–16.
6. Дмитрук О. В. Маніпулятивний потенціал неологізмів, що належать до воєнної лексики. *Проблеми семантики слова, речення та тексту.* 2014. Вип. 32. С. 90–95.
7. Зайцева М. О. Особливості перекладу термінів у текстах на військову тематику. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов.* 2013. Вип. 10. С. 96–102.
8. Зацний Ю. А., Семенчук А. Б. Антитерористична боротьба і поповнення словнико-

- вого складу сучасної англійської мови : монографія. Запоріжжя : Запоріз. нац. ун-т, 2014. 209 с.
9. Іграк К. Ю. Емоційно забарвлені елементи військової лексики. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Серія : Лінгвістичні науки*. 2017. № 25. С. 55–59.
 10. Кияк Т. Р. Функції та переклад термінів у фахових мовах. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. № 32. С. 104–108.
 11. Ковтун О. В. Відтворення англійської військової лексики українською мовою (на матеріалі документів НАТО). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Філологія*. 2014. № 2. Т. 17. С. 77–85.
 12. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. Київ : Вид-во КДУ, 1982. 165 с.
 13. Лисичкіна І. О., Лисичкіна О. О. Сучасна військова лексика в аспекті англо-українського перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2022. № 57. С. 190–193.
 14. Литовченко І. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд) : монографія ; за ред. проф. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2016. 206 с.
 15. Лісовський В. М. Військово-спеціальний переклад: (англ. мова): підручник у трьох томах. Київ. : ВІКНУ, 2017.
 16. Отрішко К.А. Способи перекладу військової термінології. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. 2019. № 39. С. 27–33.
 17. Поліщук Н. О. Військова термінологіка в мові сучасних масмедіа. *Термінологічний вісник*. 2023. Вип. 7. С. 100–110.
 18. Сокаль М., Осирко О., Зінченко О. Особливості перекладу військової термінології. *Актуальні питання гуманітарних наук. Мовознавство. Літературознавство*. 2023. Вип. 62. Т. 2. С. 173–179.
 19. Стародубцева А. О., Талавіра Н. М. Специфіка перекладу військової термінології в англомовних онлайн-новинах під час висвітлення війни в Україні. *Молодий вчений. Серія : Філологічні науки*. 2023. № 7 (119). С. 57–61.
 20. Department of Defense DIRECTIVE. Режим доступу : <https://www.hsdl.org/c/view?docid=438572>
 21. DOD DIRECTIVE 5118.03. Режим доступу : <https://www.esd.whs.mil/Portals/54/Documents/DD/issuances/dodd/511803p.pdf>
 22. Firearms Examiner Training. Режим доступу : <https://nij.ojp.gov/nij-hosted-online-training-courses/firearms-examiner-training/module-08/autoloading-semiautomatic-pistols>
 23. Management. Режим доступу : <https://www.armyresilience.army.mil/ard/images/pdf/Policy/ATP%205-19%20Risk%20Management.pdf>
 24. Navy Small Arms Operation Guide. Режим доступу : <https://www.scribd.com/document/61932077/14109-ch3>
 25. Popelyuk V.P., Naumov O.I. Some specific features of translating abbreviations in Military English. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Журналістика*. 2021. № 32 (71). Режим доступу : https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/6_2021/part_3/9.pdf

References

1. Balabin V. V. Teoretychni zasady viiskovoho perekladu v Ukraini : monohrafiia. Kyiv : Lohos, 2018. 492 s.
2. Bilan M. B. Leksyko-semantychni problemy viiskovoho perekladu / redkol. : M. B. Bilan (hol. red.) Kyiv : Lohos, 2010. 244 s.
3. Vasylenko D. V. Evoliutsiini zrushennia anhlo-movnoho viiskovoho frazeolohichnoho fondu. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriiia : Filolohiia. Sotsialni komunikatsii. Hermanski movy*. 2020. № 4. Т. 31 (70). Ch. 2. S. 9–15.
4. Verhun L. I. Perekladna vzaiemovidpovidnist anhliiskoi ta ukrainskoi osvितnoi lekсыky

: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.16. Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv., 2004. 20 s.

5. Hushul R. V. Osoblyvosti perekladu viiskovoi terminolohii z anhliiskoi movy na ukrain-sku. *Teoretychni y prykladni problemy suchasnoi filolohii*. 2017. № 1. S. 12–16.

6. Dmytruk O. V. Manipuliatyvnyi potentsial neolohizmiv, shcho nalezhat do voiennoi lekscopy. *Problemy semantyky slova, rechennia ta tekstu*. 2014. Vyp. 32. S. 90–95.

7. Zaitseva M. O. Osoblyvosti perekladu terminiv u tekstakh na viiskovu tematyku. *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Seriiia 9 : Suchasni tendentsii rozvytku mov*. 2013. Vyp. 10. S. 96–102.

8. Zatsnyi Yu. A., Semenchuk A. B. Antyterorystychna borotba i popovnennia slovnykovoho skladu suchasnoi anhliiskoi movy : monohrafiia. *Zaporizhzhia : Zaporizh. nats. un-t*, 2014. 209 s.

9. Ihrak K. Yu. Emotsiino zabarvleni elementy viiskovoi lekscopy. *Naukovyi visnyk PNPNU im. K. D. Ushynskoho. Seriiia : Lihvistychni nauky*. 2017. № 25. S. 55–59.

10. Kyiak T. R. Funktsii ta pereklad terminiv u fakhovykh movakh. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka*. 2007. № 32. S. 104–108.

11. Kovtun O. V. Vidtvorennia anhlo-movnoi viiskovoi lekscopy ukrainskoiu movoiu (na materialii dokumentiv NATO). *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho lihvistychnoho universytetu. Seriiia : Filolohiia*. 2014. № 2. T. 17. S. 77–85.

12. Koptilov V. V. Teoriia i praktyka perekladu. Kyiv : Vyd-vo KDU, 1982. 165 s.

13. Lysyckina I. O., Lysyckina O. O. Suchasna viiskova lekscopy v aspekti anhlo-ukrainskoho perekladu. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriiia : Filolohiia*. 2022. № 57. S. 190–193.

14. Lytovchenko I. Dynamichni protsesy u viiskovii lekscopy ukrainskoi movy (nazvy zbroi, amunitsii, sporud) : monohrafiia ; za red. prof. Zh. V. Koloiz. *Kryvyi Rih : Vyd. R. A. Kozlov*, 2016. 206 s.

15. Lisovskyi V. M. Viiskovo-spetsialnyi pereklad: (anhliisk. mova): pidruchnyk u trokh tomakh. Kyiv : VIKNU, 2017.

16. Otrishko K. A. Sposoby perekladu viiskovoi terminolohii. *Humanitarna osvita v tekhnichnykh vyshchykh navchalnykh zakladakh*. 2019. № 39. S. 27–33.

17. Polishchuk N. O. Viiskova terminolekscopy v movi suchasnykh masmedia. *Terminolohichni visnyk*. 2023. Vyp. 7. S. 100–110.

18. Sokal M., Oskyrko O., Zinchenko O. Osoblyvosti perekladu viiskovoi terminolohii. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Movoznavstvo. Literaturoznavstvo*. 2023. Vyp. 62. T. 2. S. 173–179.

19. Starodubtseva A. O., Talavira N. M. Spetsyfika perekladu viiskovoi terminolohii v anhlo-movnykh onlain-novynakh pid chas vysvitlennia viiny v Ukraini. *Molodyi vchenyi. Seriiia : Filolohichni nauky*. 2023. № 7 (119). S. 57–61.

20. Department of Defense DIRECTIVE. Rezhym dostupu : <https://www.hsdl.org/c/view?docid=438572>

21. DOD DIRECTIVE 5118.03. Rezhym dostupu : <https://www.esd.whs.mil/Portals/54/Documents/DD/issuances/dodd/511803p.pdf>

22. Firearms Examiner Training. Rezhym dostupu : <https://nij.ojp.gov/nij-hosted-online-training-courses/firearms-examiner-training/module-08/autoloading-semiautomatic-pistols>

23. Management. Rezhym dostupu : <https://www.armyresilience.army.mil/ard/images/pdf/Policy/ATP%205-19%20Risk%20Management.pdf>

24. Navy Small Arms Operation Guide. Rezhym dostupu : <https://www.scribd.com/document/61932077/14109-ch3>

25. Popelyuk V. P., Naumov O. I. Some specific features of translating abbreviations in Military English. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriiia : Filolohiia. Zhurnalistyka*. 2021. № 32 (71). Rezhym dostupu : https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/6_2021/part_3/9.pdf

UKRAINIAN MILITARY VOCABULARY IN THE TRANSLATION OF ENGLISH MILITARY TEXTS

Olena Panchenko

*Oles Honchar Dnipro National University
Department of Translation and linguistic training of foreigners
72, Nauky Ave., room 1314, 49000, Dnipro, Ukraine
phone: 056 374 98 86
e-mail: epanchenko2017@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2217-5613>*

The article in general deals with the problem of functioning of Ukrainian-language military vocabulary in conditions of full-scale hostilities. In conditions of general militarization of society, caused by the emergence and growth of armed conflicts at the international level and in Ukraine in particular, the problem of studying the development of the professional language of the military industry becomes relevant. This interest is also explained by the fact that military realities are becoming an indispensable part of everyday life and communication not only of the military, but also of ordinary citizens, permeating the language of various sectors of social life and reflecting current problems related to defense. The relevance of the chosen topic is due to the fact that at this stage of society's development, military terminology has significantly replenished with new vocabulary and is widely used not only in professional military communication, but also in everyday communication. In this regard, the need for accurate and adequate translation of English-language military vocabulary is of crucial importance for effective international military cooperation. Military vocabulary was put in the focus of research by V. Balabin, M. Bilan, Yu. Zatsnyi, and others. A significant number of scientific works are focused on the translation of military vocabulary in mass media texts. The translation aspect of military terminology directly in military documents has not been sufficiently studied, therefore translators who apply universal models to specific military texts should focus primarily on adhering to the military style and correctly conveying foreign language realities. The purpose of the article is to study English military vocabulary in military documentation and the features of its translation into Ukrainian. To achieve the set goal, it is necessary to investigate the concept of military vocabulary in modern terminology; to clarify the structure of military terminology; to establish the features of the translation of military and military-technical terminology; to characterize special vocabulary in military texts. In military translation, the accuracy of translation is of crucial importance, since the translated material is the basis for making important decisions, conducting military operations, etc. Therefore, the correct translation of military material requires not only the accurate transmission of the content of the material, but also the careful transmission of its structural form, the order of presentation and many other elements that may be considered unnecessary and formal, but are of great importance for a military specialist. For example, in military documents, this is the order of the items and subitems, their designation (in Arabic numerals or Latin letters), the accuracy of dates and times, coordinates, geographical names, numbers and names of units and subdivisions and other data. Therefore, modern military terminology in Ukrainian and English is intensively developing and improving, reflecting the state of military science.

Key words: military vocabulary, translation, translation transformations.

*Стаття надійшла до редакції 01.02.2026
доопрацьована 05.02.2026
прийнята до друку 08.02.2026*